

CONFINTEA VI, Pripremna konferencija, UIL/2009/ME/H/4
3 -6. decembar 2008, Budimpešta, Mađarska

Panevropska deklaracija o učenju odraslih za jednakost i inkluziju u kontekstu mobilnosti i konkurencije

1. Mi, predstavnici 33 zemlje *UNESCO Panevropskog regiona*¹ na ovoj pripremnoj konferenciji za CONFINTEA VI, obavezujemo se da ćemo podržati učenje i obrazovanje kao jedan od prioriteta za sve odrasle u tom Regionu. Sreli smo se ovde u vreme ekonomske krize u Regionu i svetu, a u kontekstu postojećih konflikata, ubrzanih demokratskih promena i promena u životnoj sredini. Ponovo potvrđujemo značaj učenja odraslih u osnaživanju ljudi da se nose sa ekonomskim i socijalnim promenama, da aktivno učestvuju u civilnom društvu, da neguju kulturne promene i obogaćuju svoje živote.

Primetno je da se mnoge zemlje Regiona sve više fokusiraju na stručno obrazovanje u cilju zapošljivosti, kao i na razvoj veština neophodnih za rad, pa se postavlja pitanje koliko trenutna kriza poziva na promenu ovog trenda. Mi verujemo da je u ovom trenutku učenje odraslih važnije nego ikada i da dobija sve veću ulogu u pružanju podrške ljudima da zarade za život, ali i za poboljšanje kvaliteta života.

Opšti kontekst

2. Sa milijardu i 164 miliona stanovnika, ovaj region se veoma razlikuje geografski, ekonomski, politički, društveno, etnički i kulturološki. Demografska struktura se menja, opšta populacija se smanjuje i stari, u najvećem delu Regiona različitosti su sve veće, sa posledicama po ekonomiju, društvo, kulturu i politiku.

¹ Severna Amerika, Evropa i Izrael (prim.prev.)

U zoni EU-27, deo populacije koji ima 65 i više godina će se povećati sa 84,6 miliona (17.1%) u 2008. godini na 151.5 miliona (30%) u 2060. godini.

3. U 2006. godini skoro dva miliona novih imigranata se uselilo u EU, dok je 20% današnjih Kanađana i 13% Amerikanaca rođeno na stranom tlu.

4. Trenutna stopa nezaposlenosti u EU iznosi 7.1%, a u SAD 6.5% . Gotovo trećina radne snage u Istočnoj Evropi ima samo niže srednjoškolsko obrazovanje, a u 2008. godini bilo je skoro sedam miliona onih koji su napustili školu pre vremena. U Americi 21% odrasle populacije ne poseduje srednjoškolsku diplomu/sertifikat ili nije uopšte pohađalo školu, dok je u Kanadi 60% odraslih između 25 i 64 godine završilo neki oblik srednjoškolskog obrazovanja. Pismenost i ključne kompetencije su i dalje izazov u mnogim delovima Regiona. U ovom kontekstu je važno napomenuti da će do 2020. godine u EU biti neophodno visoko obrazovanje za 31.5% poslova, a više obrazovanje za 50% radnih mesta i da je ovo konstantan trend u Regionu. Kada se uzme u obzir polna struktura, činjenica da su obrazovna postignuća žena generalno viša nego kod muškaraca ne menja situaciju, jer je u mnogim delovima Regiona stopa zaposlenosti žena manja i one i dalje zarađuju manje od muškaraca.

Posledice po obrazovanje i učenje odraslih

5. Obrazovanje i učenje odraslih ima ključnu ulogu u odgovoru na ekonomske, socijalne, kulturne, političke i obrazovne izazove. Od poslednje konferencije CONFINTEA V značajno se povećao broj „frontova“ na kojima se treba boriti. EU i OECD prepoznaju centralnu ulogu doživotnog učenja. Svest o ključnoj ulozi obrazovanja i učenja odraslih povećala se u većini zemalja, a 17 od 27 zemalja EU su usvojile sveobuhvatne strategije doživotnog učenja kao odgovor na Lisabonsku strategiju. Politika obrazovanja i učenja odraslih postoji gotovo u svakoj zemlji u Regionu. Imajući u vidu pokazatelje za Evropu, stopa participacije odraslih se povećala sa 7.1% u 2000. na 9.7% u 2007. godini. U SAD, gotovo 50% odraslih starijih od 16 godina učestvovalo je u nekom obliku obrazovanja i učenja odraslih u 2001. godini. Ministarstvo prosvete Kanade objavilo je jasnu viziju o učenju u aprilu 2008. godine, kako bi se izašlo u susret obrazovnim potrebama i željama Kanađana. Vizija *Learn Canada 2020* predstavlja priliku za kvalitetno doživotno učenje svih Kanađana.

6. Između ostalog, obrazovanje i učenje odraslih ima značajan uticaj na aspekte socijalne politike u oblasti zdravstva, pravosuđa i civilnog angažmana. Učenici, praktičari i drugi akteri u oblasti socijalne politike i socijalnih pokreta pružaju doprinos u ostvarivanju tog uticaja, često kroz kreativne i inovativne for-

me koje uključuju npr. zajednice i regione koje uče, festivale učenja ili planove za razvoj zaposlenih. Pružanje sistematske podrške ovom razvoju je izazov.

7. Postojeći okvir, a samim tim i kapacitet obrazovanja i učenja odraslih da pruži odgovor na izazove koji su pomenuti, varira kroz ceo Region. U većini zemalja taj odgovor je pre svega: stručno obrazovanje i obuka u cilju razvoja i konkurentnosti. Međutim, opšti zaključak ove konferencije je da postoji potreba za integrisanim pristupom koji će uzeti u obzir ekonomski razvoj, socijalnu koheziju, jednakost i raznolikost, demokratsko građanstvo, održivi razvoj, razvoj zajednice i lični razvoj.

Preporuke

8. Četrdeset osma UNESCO međunarodna konferencija o obrazovanju (ICE) u novembru 2008. godine ponovo se pozvala na član 26. *Deklaracije o ljudskim pravima* Ujedinjenih nacija, koji nalaže da svaka osoba ima pravo na obrazovanje. Mi se slažemo sa zaključkom ove konferencije da je inkluzivno obrazovanje osnova za postizanje ljudskog, socijalnog i ekonomskog razvoja.

9. Postoji potreba da *Panevropski region* prepozna svoju odgovornost i da reaguje kao partner u razvoju obrazovanja i učenja odraslih u ostalom delu sveta. Ističemo značaj partnerstva između severa i juga, jer to partnerstvo može omogućiti zajedničko učenje i pomoć koja se može usmeriti na postizanje ciljeva *Obrazovanja za sve* i prepoznavanje značaja obrazovanja i učenja odraslih u dostizanju *Milenijumskih ciljeva*.

10. Preporuka je da politički okvir:

- uključi formalne, neformalne i informalne oblike obrazovanja i učenja odraslih,
- uzme u obzir lične, socijalne, zdravstvene, ekonomske, kulturne i međugeneracijske dobiti od učenja odraslih,
- uključi programe koji su zasnovani na potrebama onih koji uče i učini ih pristupačnijim kroz adekvatne sadržaje i podršku,
- bude razvijen i implementiran kroz horizontalni, koordinisani i inkluzivni pristup.

11. Pitanje upravljanja mora se rešavati s obzirom na lokalni, regionalni i nacionalni okvir, strukturu i partnerstvo, uključujući državne vlasti, socijalne partnere i civilno društvo, što je neophodno za razvoj, koordinaciju, finansiranje, pružanje usluga, upravljanje kvalitetom i praćenje obrazovanja i učenja odraslih. Posebno se mora promovisati i podržavati uključivanje građanskog

društva u razvoj i implementaciju politika, kao i veće učešće u upravljanju. U tom kontekstu, udruženja učenika/polaznika, zajednice koje uče i regioni koji uče imaju pozitivnu ulogu u uspostavljanju, planiranju, pružanju i podršci inicijativama obrazovanja i učenja.

12. Obrazovanje i učenje odraslih je ključno za ostvarenje državnih i privatnih interesa, a velike javne investicije su ključ za razvoj obrazovanja i učenja odraslih. U mnogim zemljama ne finansira se dovoljno stručno obrazovanje, a naročito je loše finansiranje opšteg obrazovanja.

13. Finansiranje treba da uključi državne izvore, uz podršku sa nacionalnog, regionalnog i lokalnog nivoa, kao i doprinos pojedinaca i raznih aktera iz privatnog sektora. Marginalnim grupama potrebna je posebna finansijska pomoć. Blagovremeno i efikasno investiranje u obrazovanje i učenje odraslih moglo bi sprečiti veće društvene troškove koje stvaraju nezaposlenost ili marginalizacija.

14. Neophodno je uspostaviti nove mehanizme finansiranja kako bi se stimulisalo učešće pojedinaca i grupa i povećale investicije preduzeća.

15. Zemlje treba da poboljšaju pristup obrazovanju i učenju odraslih. Nizak nivo participacije u obrazovanju i učenju odraslih, posebno onih socio-ekonomskih grupa koje bi imale najviše koristi od daljeg učenja, zabrinjavajući je. Preporučujemo pristup i učešće u obrazovanju i učenju odraslih na bazi jednakosti, zatim podršku i promociju obrazovanja i učenja odraslih kroz konkretne mere, usmerene posebno na one odrasle koji bi inače retko učestvovali, kao što su npr. nedelje celoživotnog učenja i festivali obrazovanja odraslih. Kao rezultat, opšte učešće će se povećati. Ovo podrazumeva povećanje kvaliteta i punog opsega usluga obrazovanja i učenja odraslih, razvoj sistema vođenja i poboljšanje ključnih kompetencija koje su neophodne kako bi se odgovorilo na individualne, socijalne i ekonomske promene, kao i polne i socijalne nejednakosti, čime bi se doprinelo većoj socijalnoj pravdi i dinamici civilnog društva. Institucije visokog obrazovanja treba uspešnije da odgovaraju na povećanu tražnju za višim nivoom kvalifikacija.

16. Prepoznamo ključni značaj pismenosti, poznavanja jezika, računanja, posedovanja socijalnih, ICT i VET kompetencija kao deo strategija doživotnog učenja u Panevropskom regionu i drugim regionima sveta, a u svetlu novih, povećanih zahteva za ovim kompetencijama preporučujemo da se posebna pažnja obrati na:

- a. podršku ljudima koji moraju da održe i poboljšaju svoju pismenost, poznavanje jezika, računanje i ICT kompetencije kao ključ za lično osnaživanje, inkluziju i ekonomsku dobrobit,
- b. kontinuirano sticanje i održavanje kompetencije pismenosti u domenima zdravlja, rada, u socijalnom i ličnom kontekstu,

- c. međugeneracijski uticaj i dobiti od porodične pismenosti,
- d. neophodnost da učenje odraslih i obrazovni programi teže ostvarenju ciljeva *Obrazovanja za sve* i ciljeva UN *Dekade pismenosti*, koji predstavljaju međunarodnu platformu za poboljšanje akcija u oblasti opismenjavanja.

17. Imajući u vidu raznolikost strukture i mogućnosti obrazovanja i učenja odraslih u razvoju Regiona, predlažemo da UNESCO napravi tabelu indikatora participacije i napretka na svom web portalu, kako bi mnoge zemlje mogle da prate i evaluiraju promene tokom vremena i podele dobra iskustva sa ostalim zemljama. Korisno bi bilo da ovi indikatori uključuje:

- stopu participacije u obrazovanju i učenju odraslih, posebno poželjnu stopu povećanja participacije kod marginalnih grupa,
- adekvatne mere za one odrasle kojima je potrebno dodatno opismenjavanje, učenje jezika, računanje i ICT veštine i kompetencije i
- adekvatne mere kojima se može izaći u susret želji svake odrasle osobe da unapredi svoje veštine, kompetencije i/ili kvalifikacije neophodne za rad.

18. Ishodi učenja treba da budu prepoznati i priznati - gde god, kad god i kako god da su postignuti. Ovo treba uraditi u okviru konteksta koherentnih podnacionalnih i/ili nacionalnih sistema u Regionu. Pozivamo UNESCO da podrži inicijative u ovoj oblasti.

19. Potrebno je razvijati politiku, strukture i mere osiguranja kvaliteta učenja. Kada god je izvodljivo treba razvijati profil kompetencija za nastavnike u oblasti obrazovanja i učenja odraslih i sistemski pristupati njihovom bazičnom pripremanju i stručnom usavršavanju. Ključnu ulogu u tome ima visoko obrazovanje, kao i drugi provajderi obrazovnih usluga.

20. Obrazovanje i učenje odraslih je legitimna i veoma važna oblast istraživanja. Predlažemo više investicija u istraživanje i evaluaciju obrazovanja i učenja odraslih u cilju poboljšanja njegovog kvaliteta i promocije politike koja se zasniva na adekvatnim informacijama. Potrebno je razviti sveobuhvatne sisteme prikupljanja podataka u cilju ukazivanja na koristi od participacije u obrazovanju i učenju odraslih, kao i zbog značajnog povećanja njegove uporedljivosti i vidljivosti za šire interesne grupe. Postoji jasna potreba za razvojem istraživačkih struktura, jakih mehanizama za sprovođenje istraživanja i diseminaciju rezultata, kao i za većim korišćenjem rezultata istraživanja u razvoju i implementaciji politika, u cilju poboljšanja istraživanja u oblasti obrazovanja i učenja odraslih, diseminacije i primene rezultata.

21. **Predlažemo da UNESCO podstakne zemlje članice** da uključe predstavnike nevladinog sektora, građanskog društva, poslodavaca, privatnih provajdera obrazovanja i same polaznike u svoje delegacije za konferenciju CONFINTEA VI.

Nastavak aktivnosti posle CONFINTEA VI

Neophodan je razvoj i implementacija mehanizama redovnog praćenja kako bi se realizovale preporuke koje su date na ovoj konferenciji. Stoga se odlučno zalazemo za sledeće:

- Da države članice uspostave mehanizme redovnog praćenja ostvarivanja datih preporuka na nacionalnom nivou;
- Da se države članice obavežu da će pratiti napredovanje u realizaciji dogovorenog i da će pripremiti CONFINTEA VI srednjoročni pregled, koji se vremenski podudara sa dostizanjem ciljeva *Obrazovanja za sve* i *Milenijumskih razvojnih ciljeva* do 2015. godine;
- Da se kreiraju modeli razmene dobrih iskustava u okviru međunarodne saradnje, preko savetodavnih tela u oblasti obrazovanja i učenja odraslih, uključujući i nevladine organizacije i predstavnike građanskog društva, razne mreže i programe saradnje;
- Da se države članice obavežu da će ohrabriti i podržati dijalog i saradnju između različitih interesnih grupa i aktera u obrazovanju odraslih;
- Da UNESCO, preko UNESCO Instituta za celoživotno učenje, koordinira proces praćenja na globalnom nivou i da periodično meri napredovanje i uspeh u oblasti obrazovanja i učenja odraslih.

Prevod sa engleskog:
Marijana Todorović, Katarina Popović